

Temat : Etyka życia społecznego.

Polecenia:

1. Wyjaśnij pojęcie sprawiedliwości jako podstawowej normy moralnej.
2. Scharakteryzuj wybraną przez siebie koncepcję sprawiedliwości.

Załącznik: skan podręcznika WOS str.45-47.

Z wrażliwością społeczną wiąże się poczucie **solidarności międzyludzkiej**. Rodzi ono szczególnie rodzaj więzi między ludźmi o wspólnych przekonaniach, działaniach, zachowaniach czy celach. Wymaga od członków danej grupy społecznej wzajemnej pomocy i odpowiedzialności. Jest to bardzo istotne w sytuacjach nadzwyczajnych – trudnych dla jednostki lub zbiorowości. Pożar domu, powódź w danym rejonie, katastrofa lotnicza czy atak terrorystyczny – to sytuacje, w których w imię solidarności z poszkodowanymi próbujemy im w różny sposób pomóc. Bez tej pomocy, materialnej czy duchowej, skutki zagrożeń byłyby znacznie bardziej dotkliwe. To właśnie dla okazania solidarności międzyludzkiej czcimy minutą ciszy pamięć o ofiarach albo też łączymy się we wspólnym działaniu przeciwko na przykład łamaniu praw człowieka. Entuzjazm towarzyszący corocznie takim akcjom jak Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy potwierdza istnienie solidarności międzyludzkiej i tkwiącą w ludziach potrzebę łączenia się we wspólnym działaniu dla innych.

Po ataku terrorystycznym z 11 września 2001 roku na Stany Zjednoczone prawie całą ludzkość połączyło współczucie dla rodzin 3000 ofiar oraz potępienie okrutnego czynu. Na zdjęciu mieszkanka Warszawy składa kwiaty pod ambasadą Stanów Zjednoczonych w pierwszą rocznicę tragedii.

więź oparta na współdziałaniu, współodpowiedzialności, wzajemnym wspieraniu się

3. Etyka życia społecznego

Życie społeczne regulowane jest przez zespół norm. Najczęściej stykamy się z normami prawnymi. Jednak ze względu na ład społeczny równie ważne są wartości i normy moralne. Jedną z najważniejszych dla ładu społecznego jest sprawiedliwość.

● Sprawiedliwość i jej teorie

Sprawiedliwość to pojęcie bardzo istotne dla każdego człowieka. Wszyscy chcemy być sprawiedliwie traktowani – w rodzinie, w szkole, w społeczeństwie. Sami też pragniemy sprawiedliwie odnosić się do innych. W potocznym rozumieniu sprawiedliwość wiąże się z oceną, sądem czy możliwością dostępu do określonych dóbr. Bardzo trudno wyjaśnić, czym jest sprawiedliwość – jest to bowiem pojęcie niejednoznaczne. Definicje akcentują wiele jej aspektów, w zależności od zmieniających się warunków społeczno-historycznych pojawiają się różne koncepcje. Zawsze jednak jest to wartość pozytywna, wraz z równością i wolnością powszechnie uznawana za jedną z podstawowych dla życia społecznego. Jest ważną zasadą moralną. W prawie określa właściwość wyrokowania, a w polityce jest utożsamiana z podziałem dóbr materialnych według ustalonych zasad i kryteriów oraz z równością szans i uprawnień obywateli wobec prawa.

zasada moralna domagająca się poszanowania praw innych, właściwego podziału dóbr materialnych, równości szans i uprawnień

Już **Arystoteles** (starożytny filozof grecki) rozróżniał sprawiedliwość wyrównawczą i sprawiedliwość rozdzielczą. **Sprawiedliwość wyrównawcza** wymaga, by za dany towar zapłacić cenę nie niższą niż koszty jego wytworzenia. **Sprawiedliwość rozdzielcza** zaś zakłada, że każdy, kto uczestniczył w wytwarzaniu tego towaru, otrzyma jakąś część zysku, proporcjonalną do swojego wkładu pracy.

Wyróżniamy następujące formuły sprawiedliwości rozdzielczej:

Formuła **każdemu równo** zakłada, że każdy członek społeczeństwa otrzyma tyle samo dóbr, niezależnie od swego wkładu pracy i potrzeb. Zasada ta nie mobilizuje do wysiłku, a wręcz przeciwnie – demoralizuje, wpajając przekonanie, że sumienność czy też jej brak są tyle samo warte. Zwykle też prowadzi do unifikacji stylu życia i potrzeb, zabija indywidualizm, jest przyczyną marnotrawstwa rozdzielanych dóbr.

Formuła **każdemu według jego potrzeb** „społecznie uzasadnionych” jest trudna do realizacji z powodu względności owych potrzeb i tego, że zaspokojenie jednych potrzeb rodzi nowe. W efekcie zawsze się więc pojawi poczucie niedosytu i niesprawiedliwości, zwłaszcza że miarę wyznacza dzielący, a nie otrzymujący.

Formuła **każdemu według jego wysiłku** wprawdzie uzależnia przydział dóbr od ponoszonego trudu na rzecz dobra społecznego, ale nie wymusza efektywności działań.

Formuła **każdemu według jego pracy** zakłada przydział dóbr proporcjonalnie do wkładu pracy, jednak bardzo trudno jest określić ten wkład w odniesieniu do poszczególnych ludzi. Zwykle jednostka uczestniczy w działaniach dużych zespołów i sukces końcowy jest rezultatem wspólnej pracy. Formuła ta nie zapewnia nawet minimum dóbr osobom niezdolnym do pracy ze względu na stan zdrowia, wiek czy kalectwo.

Formuła **każdemu według jego zasług** nakazuje nagradzać tych, którzy mają jakieś szczególne zasługi dla społeczeństwa. Jednak rodzaj zasług oraz sposób i czas ich wynagradzania są względne, dlatego stosowanie tej zasady może prowadzić do konfliktów społecznych.

Formuła **każdemu według jego urodzenia** stanowiła podstawę porządku feudalnego. Uzależniała przydział dóbr od przynależności społecznej rodziców. Jest to zasada sprzeczna z przekonaniem o równości wszystkich ludzi, właściwym demokracji.

Teorie sprawiedliwości można też podzielić na indywidualistyczne, dające pierwszeństwo jednostce, i wspólnotowe, dla których dobro wspólnoty jest wartością nadrzędną. **Teorie indywidualistyczne** opierają się na założeniu, że społeczność jest zbiorem jednostek żyjących niezależnie od siebie i nawiązujących kontakty tylko wtedy, gdy są one obustronnie korzystne pod względem emocjonalnym, ekonomicznym i politycznym. Jednostki te rywalizują ze sobą, jednak zasadą podstawową jest przekonanie, że w imię własnych interesów i własnej wolności nie wolno krzywdzić innych.

formuły
sprawiedliwości
rozdzielczej

społeczność to zbiór
wolnych jednostek
starających się nie
krzywdzić innych
w imię własnych
interesów

Teorie wspólnotowe zakładają, że dobro wspólnoty jest sumą dóbr jednostek. Dobro wspólnoty jest sumą dóbr jednostek, mającej obowiązek dbać o dobro wspólnoty.

Sprawiedliwość jako ...
posiadanie dóbr. Określa ...
społeczeństwa:

- sprawiedliwe pozyskiwanie dóbr
  - sprawiedliwe przekazywanie dóbr
  - dochodzenie praw (możliwość odwołania się do sądu, jeśli dobro jest nielegalnie pozbawione)
- Istotą tej koncepcji jest ...
w zdobywaniu i gromadzeniu dóbr ...
wiedliwości społecznej.

Sprawiedliwość jako ...
każdy powinien mieć te same prawa ...
umowy społecznej są dwie ...
(zróznicowania). Zgodnie z ...
życia, jeśli tylko nie szkodzą ...
dzie będą wyznaczała sobie ...
odmienne zainteresowania ...
takie zorganizowanie społeczeństwa ...
wyboru własnej drogi życia.

● **Problemy moralne wspólnoty**
Problemy moralne wspólnoty ...
państwach różnie rozstrzygnięte ...
zasady religijne.

Aborcja jest przedmiotem ...
współczesnego świata. Choć ...
przerwanie ciąży przez zabójstwo ...
ny. W Polsce obowiązuje ustawa ...
o planowaniu rodziny, ochronie ...
nia ciąży. Według niej prawo ...
płodowej. Dopuszcza się ...
na pisemną prośbę kobiety,

– ciąża zagraża życiu lub zdrowiu ...
– zdiagnozowano ciężkie upośledzenie ...
– ciąża powstała w wyniku ...
Przeprowadzenie aborcji ...
gnął zdolność do samodzielnego ...
kodeksu karnego z 1997 roku ...
naruszenie ustawy o planowaniu ...
runkach przerywania ciąży.

Teorie wspólnotowe zakładają, że społeczność jest czymś więcej niż tylko sumą jednostek. Dobro społeczności jest nadrzędne wobec interesu jednostki, mającej obowiązek pomagać tym, którzy gorzej sobie radzą.

Sprawiedliwość jako uprawnienie to teoria, która kładzie nacisk na posiadanie dóbr. Określa się trzy podstawowe zasady sprawiedliwego społeczeństwa:

- sprawiedliwe pozyskanie (legalne nabycie dobra),
- sprawiedliwe przekazanie (legalna sprzedaż lub legalne oddanie dobra),
- dochodzenie praw (możliwość odwołania się do odpowiednich instytucji, jeśli dobro jest nielegalnie pozyskane lub przekazane).

Istotą tej koncepcji jest więc przekonanie, że przestrzeganie prawa w zdobywaniu i gromadzeniu dóbr materialnych stanowi podstawę sprawiedliwości społecznej.

Sprawiedliwość jako równość szans to koncepcja zakładająca, że każdy powinien mieć te same możliwości rozwoju i działania. Podstawą umowy społecznej są dwie zasady – zasada wolności i zasada dyferencji (zróżnicowania). Zgodnie z zasadą wolności każdy może wybrać rodzaj życia, jeśli tylko nie szkodzi tym innym. Zasada dyferencji zakłada, że ludzie będą wyznaczać sobie w życiu różne cele, ponieważ są różni, mają odmienne zainteresowania, zdolności i aspiracje. Sprawiedliwe jest więc takie zorganizowanie społeczeństwa, by każda jednostka miała wolność wyboru własnej drogi życiowej.

● Problemy moralne współczesnego społeczeństwa

Problemy moralne współczesnego społeczeństwa są złożone i w różnych państwach różnie rozstrzygane przez przepisy prawa, normy etyczne czy zasady religijne.

Aborcja jest przedmiotem najpoważniejszych sporów etycznych współczesnego świata. Chodzi tu bowiem o ludzkie życie. Aborcja to przerwanie ciąży przez zabieg chirurgiczny lub w sposób farmakologiczny. W Polsce obowiązuje ustawa z 1993 roku (z późniejszymi zmianami) o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach przerywania ciąży. Według niej prawo do życia podlega ochronie również w fazie płodowej. Dopuszcza się możliwość wykonania aborcji jedynie w szpitalu na pisemną prośbę kobiety, gdy:

- ciąża zagraża życiu lub zdrowiu matki,
- zdiagnozowano ciężkie upośledzenie płodu,
- ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego (np. gwałtu).

Przeprowadzenie aborcji jest zabronione w momencie, gdy płód osiągnął zdolność do samodzielnego życia poza organizmem matki. Zmiany kodeksu karnego z 1997 roku wprowadziły odpowiedzialność karną za naruszenie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach przerywania ciąży.

● dobro społeczności ponad dobrem jednostki

● przestrzeganie prawa w gromadzeniu dóbr materialnych

● zapewnienie jednostce wolności wyboru własnej drogi życiowej

● zabieg przerwania ciąży

● dopuszczenie wyjątków w prawie do życia